

अभ्यासक्रम
बालविकास प्रकल्प अधिकारी / जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी / सहायक आयुक्त / परिविक्षा
अधिक्षक, सामान्य राज्य सेवा गट -अ
आणि
निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था / रचना अधिकारी / अधिव्याख्याता / अधिक्षक / सांख्यिकी अधिकारी ,
सामान्य राज्य सेवा गट - ब

दर्जा : पदवी

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप : वस्तुनिष्ठ

प्रश्नसंख्या : १५०

माध्यम : मराठी

कालावधी : दीड तास

गुण : १५०

१(I) अध्यापन अभियोग्यता

अध्यापन : स्वरूप, उद्दिष्टे, वैशिष्ट्ये आणि मूलभूत आवश्यक बाबी
अध्ययनकर्त्याची वैशिष्ट्ये :
अध्यापनावर परिणाम करणारे घटक :
अध्यापनाच्या पध्दती :
अध्यापन साधने :
मूल्यमापन पध्दती :

(II) संशोधन अभियोग्यता

संशोधन : अर्थ, वैशिष्ट्ये आणि प्रकार
संशोधनाचे टप्पे :
संशोधनाच्या पध्दती :
संशोधनाचे नीतिशास्त्र :
शोध निबंध, लेख, कार्यसत्र, चर्चासत्र, परिषद व परिसंवाद :
प्रबंध लेखन त्याची वैशिष्ट्ये आणि रुपरेखा

(III) वाचन आकलन

उतारा व त्यावर आधारित उत्तरे दयावयाच्या प्रश्नांचा संच

(IV) संप्रेषण

संप्रेषण : स्वरूप, वैशिष्ट्ये, प्रकार, अवरोधक आणि परिणामकारक वर्ग संप्रेषण

(V) आधारसामग्री अर्थउकल

आधारसामग्रीचे स्रोत, संपादन आणि अर्थउकल
संख्यात्मक व गुणात्मक आधारसामग्री :
आधारसामग्रीचे आलेखीय प्रतिरूपण व प्रतिचित्रण

माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान

(VI) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान

माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान : अर्थ, फायदे, तोटे व वापर :
सर्वसाधारण संक्षिप्त रूपे व परिभाषा :
इंटरनेट व ई मेलचे मूलभूत आधार

(VII) लोकसमुदाय व पर्यावरण

लोकसमुदाय आणि पर्यावरण आंतरक्रिया प्रदूषणाचे स्रोत;
प्रदूषणाचे घटक आणि त्यांचा मानवी जीवनावरील परिणाम :
नैसर्गिक व ऊर्जा साधनसंपत्तीचे शोषण
नैसर्गिक आपत्ती आणि ती कमी करण्यासाठी उपाययोजना

(VIII) उच्च शिक्षण पध्दती : शासन, राजनीती व प्रशासन

भारतातील उच्च शिक्षण व संशोधन संस्थाची संरचना :
औपचारिक व दूरशिक्षण; व्यावसायिक /तांत्रिक व सर्वसाधारण
शिक्षण; मूल्य धारित शिक्षण; शासन, राजनीती व प्रशासन;
संकल्पना, संस्था व त्यांच्या आंतरक्रिया

(IX) गृह विज्ञान

पोषक आहार विज्ञान

पोषक आहाराचे मूलघटक,
पोषक आहार विषयक जीव-रसायनशास्त्र
अन्नविषयक सूक्ष्मजीवशास्त्र
सार्वजनिक पोषक आहार
उपचारशास्त्रीय पोषक आहार

मानव विकास

बाल विकास तत्त्वे व टप्पे
आयुर्मान विकास - मानव विकास व वर्तन यांचे सिध्दांत
बाल संगोपन, सामाजिकीकरणाच्या पध्दती व गतिशीलता
बाल्यावस्थापूर्व घ्यावयाची काळजी व शिक्षण - नवीन दिसून येणारे कल
बाल्यावस्थेतील व पौगंडावस्थेतील विकासाच्या समस्या व अकार्यक्षमता
मार्गदर्शन व समुपदेशन

बाल व मानव विकास

प्रगत बाल अभ्यास पध्दती व मूल्यमापन
महिलांचा अभ्यास, कुटुंब कल्याण कार्यक्रम - सद्यकालीन दृष्टीकोन
मानव विकास-हक्काचे यथार्थदर्शन
मानव विकासाची तत्त्वे व सिध्दांत
बाल्यावस्थापूर्व काळजी व विकास - कार्यतंत्रे, संनियंत्रण व देखभाल
विशेष गरजा असलेली बालके व धोका असलेली बालके (बाल कामगार,
रस्त्यावरील मुले, बाल -दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी असलेली
बालके):मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम
विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण,
बालकांच्या मूल्यमापनातील प्रगती.

(X) समाज कार्य

व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास
व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन
भारतीय सामाजिक समस्यांची संकल्पना व कारक घटक यांचे विश्लेषण
सामाजिक समस्यांच्या बाबतीतील हस्तक्षेप - सूक्ष्म व मोठ्या स्तरावरील शासनाचे व स्वयंसेवी प्रयत्न
सामाजिक समस्या ओळखण्यात व समुचित धोरणाचा विकास करण्यात समाज कार्यकर्त्यांची भूमिका
कुटुंबांच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल - भारतीय स्त्रिया, युवक, वयोवृद्ध व
मुले भारतातील कुटुंबे, स्त्रिया, युवक, वयोवृद्ध व मुले यांच्या समस्या कुटुंबे, स्त्रिया व मुले यांच्यासाठी
सामाजिक कायदे कुटुंबे, स्त्रिया, युवक, वयोवृद्ध व मुले यांच्यासाठी शासकीय व अशासकीय
संघटनांची राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर धोरणे, कार्यक्रम व सेवा कुटुंबे, मुले, स्त्रिया, वयस्कर
आणि विशेष गरजा असलेले लोक यांच्याबाबतीत समाज कार्याद्वारे हस्तक्षेप

२ सामान्य अध्ययन-जागतिक तसेच भारतातील चालू घडामोडी

राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक,
वैज्ञानिक इत्यादी.

३ सामान्य अध्ययन-बुद्धिमापन विषयक प्रश्न

उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो याचा अंदाज घेण्याच्या दृष्टीने सदर प्रश्न
विचारण्यात येतील.